

**ALŪKSNES NOVADA
ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS
STRATĒGIJA
2012. – 2030.GADAM**

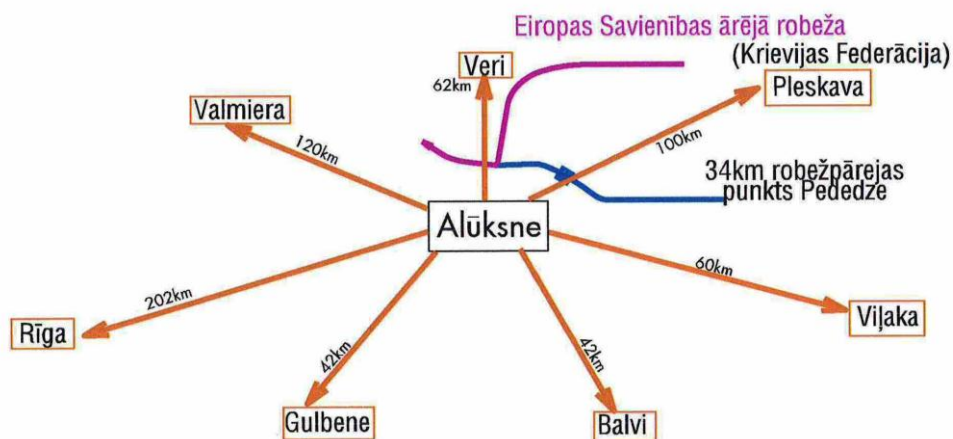
GALA REDAKCIJA

Alūksne, 2012.

Saturs

ALŪKSNES NOVADA VIZĪTKARTE	3
IEVADS	4
I. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ĪSS RAKSTUROJUMS	5
1.1. TRANSPORTA, SAKARU UN INŽENIERTĪKLU INFRASTRUKTŪRA	5
1.2. PAMATPAKALPOJUMI IEDZĪVOTĀJIEM	8
1.3. NOZĪMĪGĀKĀS ESOŠĀS TĒLPISKĀS STRUKTŪRAS	10
II. ALŪKSNES NOVADA ATTĪSTĪBAS STRATĒĢISKIE MĒRĶI	11
2.1. NOZĪMĪGĀKĀS ILGTERMIŅA PRIORITĀTES	12
2.2. ILGTERMIŅĀ SASNIEDZAMIE REZULTĀTI	12
III. ALŪKSNES NOVADA PERSPEKTĪVĀ EKONOMISKĀ SPECIALIZĀCIJA	13
3.1. LAUKSAIMNIECĪBA	13
3.2. MEŽSAIMNIECĪBA UN MEŽISTRĀDE, KOKA IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA	14
3.3. TŪRISMS	14
3.4. TRANSPORTA UN KRAVU PĀRVADĀJUMI	15
3.5. ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS RAŽOŠANA	16
IV. ALŪKSNES NOVADS TĒLPISKĀ SKATĪJUMĀ	17
4.1. TĒLPISKĀS ATTĪSTĪBAS PERSPEKTĪVA	17
4.2. ALŪKSNES NOVADS VIDZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONA REDZĒJUMĀ	18
V. NOVADA PERSPEKTĪVĀ TĒLPISKĀ STRUKTŪRA	19
5.1. ALŪKSNES PILSĒTAS TĒLPISKĀS ATTĪSTĪBAS VĪZIJA	20
VI. TĒLPISKĀS ATTĪSTĪBAS VADLĪNIJAS	21
VII. KOPSAVILKUMS	23
1.pielikums	24
Izmantotie datu avoti un literatūra	24
2.pielikums	25
Izmantotie termini	25

ALŪKSNES NOVADA VIZĪTKARTE

16 administratīvās vienības:

ALŪKSNE (novada centrs)

ALSVIŽI

ANNA

ILZENE

JAUNANNA

JAUNALŪKSNE

KALNCEMPJI

LIEPNA

MALIENA

MĀLUPE

MĀRKALNE

PEDEDZE

VECLAICENE

ZELTIŅI

ZIEMERI

iedzīvotāju skaits 18806

iedzīvotāju blīvums 11,1 uz km²

latvieši 82%

krievi 14%

(datu avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati uz 01.01.2011.)

novada platība 1697,2 km²

meži 59%

lauksaimniecībā izmantojamā zeme 29%

(datu avots: Valsts zemes dienests, Zemes pārskats uz 01.01.2012.)

zemnieku saimniecības 110

tirdzniecības uzņēmumi 81

kokapstrādes uzņēmumi 37

(datu avots: Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes nodokļu un muitas administrācijas Valmieras nodaļas dati uz 09.2009.)

IEVADS

Ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kas nodrošina mūsdienu paaudzes vajadzības, neradot grūtības nākamajām paaudzēm nodrošināt savas vajadzības.

Ilgtspējīgas attīstības stratēģija norāda uz šodienas prioritātēm un stratēģiskajiem mērķiem nākotnei.

Alūksnes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija (turpmāk tekstā - Attīstības stratēģija) ir izstrādāta pašvaldības teritorijai laika periodam līdz 2030.gadam. 30.06.2011. gadā ar lēmumu Nr. 256 Alūksnes novada domē ir apstiprināta Alūksnes novada attīstības programma 2011.-2017. Šajā programmā ietilpst arī stratēģiskā daļa, padziļināta esošās situācijas analīze par Alūksnes novadu, iedzīvotāju ideju foruma un aptauju rezultāti, kā arī noformulētie vidējie un īstermiņa attīstības mērķi atrodami „Alūksnes novada attīstības programmā 2011.-2017.”

Attīstības stratēģijas ieviešanas instrumenti būs attīstības programma, novada teritorijas plānojums, pašvaldības budžets un projektu iespējas.

Attīstības stratēģija izstrādāta, ņemot vērā pašreizējo situāciju Latvijā, spēkā esošos plānošanas dokumentus:

- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam un Latvijas telpiskās attīstības perspektīva;
- Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma un stratēģiskā daļa 2007.-2013.gadam;
- Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma 2007.-2027. telpiskās attīstības perspektīva;
- Alūksnes novada teritorijas plānojums;
- Alūksnes novada attīstības programma 2012. - 2017.
-

Procesi, kas ilgtermiņā ietekmēs novada attīstību:

- demogrāfiskās izmaiņas – iedzīvotāju skaita samazināšanās, ekonomiskā migrācija;
- sabiedrības novecošana;
- globalizācija ekonomikā;
- reģionālo centru attīstība, pārvaldes iestāžu optimizācija;
- klimata pārmaiņas;
- izmaiņas īpašumu piederībā;
- valsts atbalsts nodokļu politikā pierobežas reģionu attīstības centru aspektā;
- pašvaldībai pieejamais finanšu apjoms;
- valsts pamatnostādnes un politika novadu attīstībā;
- neattīstīta kultūrvide, kas motivē ekonomiski aktīvo sabiedrības daļu pārcelties uz pievilcīgāku dzīves vidi;

Lai sekmētu pievilcīgu novada vides veidošanu un iedzīvotāju piesaistes spēju, jāņem vērā šādi aspekti:

- transports;
- darba iespējas;
- piekļuves iespēja un mobilitāte;
- pakalpojumu un aprīkojumu pieejamība;
- dabiskā un fiziskā vide;
- daudzveidīgas atpūtas un izklaides iespējas.

I. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ĪSS RAKSTUROJUMS

1.1. TRANSPORTA, SAKARU UN INŽENIERTĪKLU INFRASTRUKTŪRA

Novadu šķērso starptautiskas nozīmes automaģistrāle A2 - Rīga – Sigulda - Igaunijas robeža, 7 reģionālas nozīmes autoceļi. Sabiedriskais transports nodrošina iedzīvotāju nokļūšanu novada centrā, iekšzemes pasažieru pārvadājumu galapunkti ir Balvi, Rēzekne, Jēkabpils, Madona, Smiltene, Rīga, Gulbene (šaursliežu dzelzceļš Alūksne – Gulbene).

Pēc VAS „Latvijas valsts ceļi” Vidzemes reģiona Alūksnes nodaļas informācijas vislielākais autoceļa satiksmes intensitātes rādītājs ir ceļiem Alūksne – Igaunijas robeža posmā līdz Silakrogam – 1838 vienības, tālākajā posmā – 978 vienības, Alūksne – Liepna posmā līdz Karitāniem - 1326 vienības, tālākajā posmā – 286. Kā nākošie noslogotākie ceļi novada teritorijā ir Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža – 1200 vienības, Alūksne – Zaiceva posmā līdz Kolbergim – 1153 vienības, tālākajā posmā - 192 vienības, Litene – Alūksne – 859 vienības. Pārējiem autoceļiem satiksmes intensitātes rādītāji ir robežās no 115 – 266 vienībām.

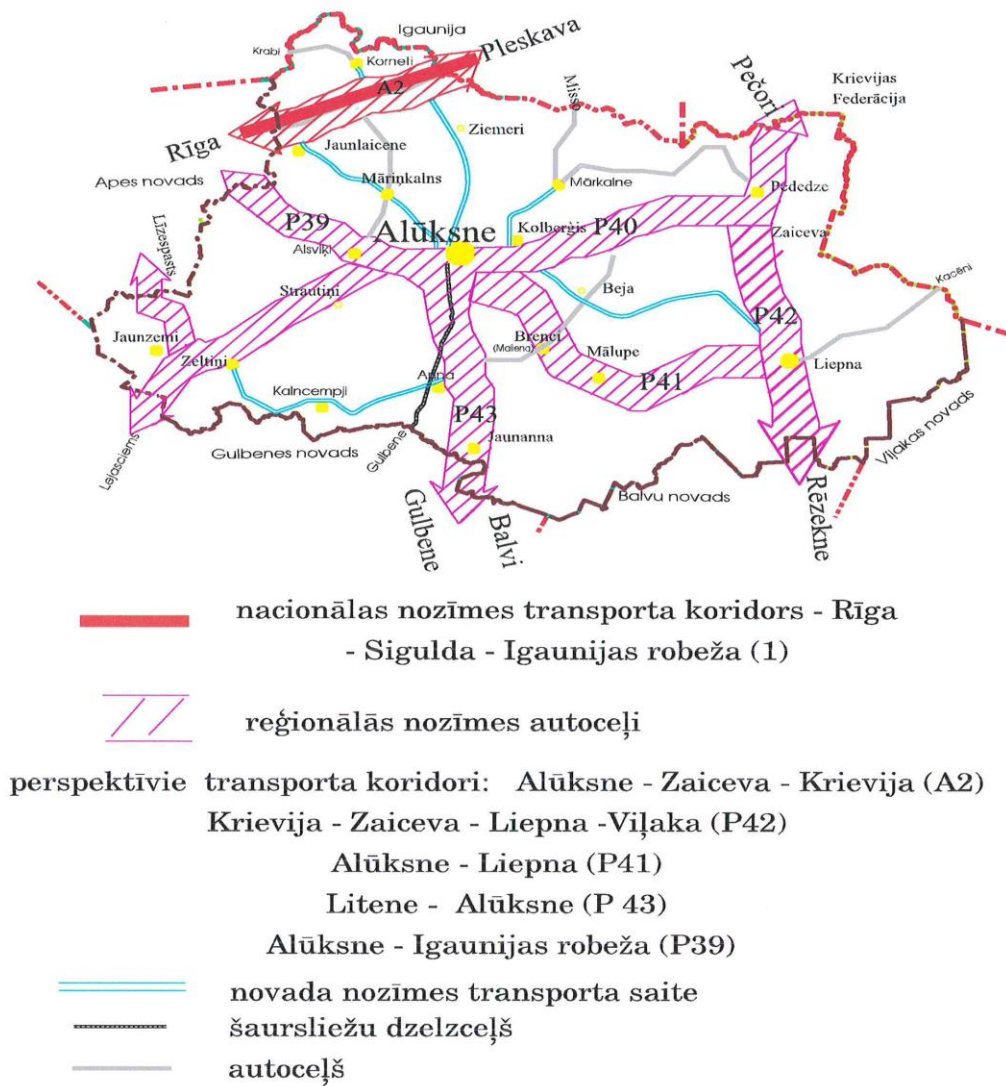
2. attēlā (skat.7.lpp.) attēloti nozīmīgākie ražošanas uzņēmumi Alūksnes novadā un to iespējas izmantot ceļu infrastruktūru. Tā kā ir uzsākta autoceļa Alūksne – Zaiceva rekonstrukcija, kā nākošais rekonstruējamais ceļš jāmin Alūksne – Liepna: tā rekonstrukcija uzlabotu sasniedzamību trīs pagastu iedzīvotājiem un uzņēmējiem. Lai nodrošinātu visu teritoriju pieejamību, novadam aktuāla ir valsts vietējās nozīmes ceļu kvalitāte, jo tie savieno lauku teritoriju apdzīvojuma centrus, notiek kravu pārvadājumi. Pašvaldības autoceļu tīkla (kopā 607,4 km) attīstība pagastos ir viens no priekšnoteikumiem lauku teritoriju sabalansētai attīstībai, jo, nepievēršot uzmanību lauku autoceļu sakārtošanai, pakāpeniski veidojas teritorijas ar apgrūtinātu satiksmi, pasliktinās sasniedzamība. Tas ierobežo iedzīvotāju mobilitāti un komercdarbības attīstību.

Alūksnes novadā interneta pakalpojumi pieejami visos administratīvajos centros, skolās, izņemot Bejas pamatskolu, un bibliotēkās. Pārējā lauku teritoriju dzīves telpa ir daudz sliktāk nodrošināta ar telefona un interneta sakariem. Svarīgi ir panākt informācijas un komunikāciju tehnoloģiju sasniedzamību visās dzīves telpās, jo tās piedāvā iespējas arī nomales teritorijām izmantot priekšrocības, ko sniedz, piemēram, darījumu izmaksas vai vietējā tirgus iespējas.

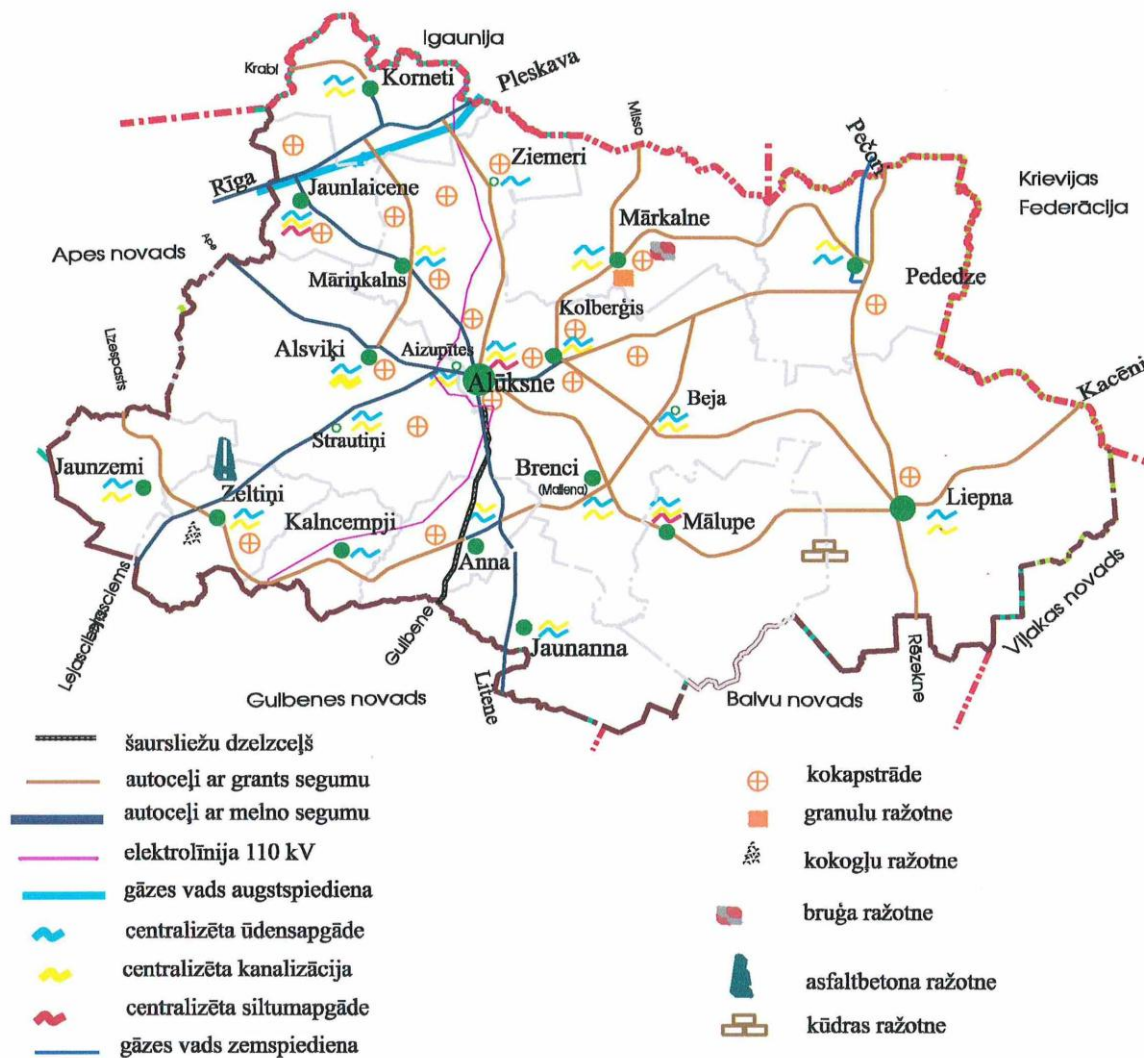
Gar automaģistrāli Rīga - Sigulda - Igaunijas robeža izbūvēts maģistrālais gāzes vads Rīga - Pleskava. Zemspiediena gāzes vads no Krievijas teritorijas izbūvēts uz Pededzes ciemu. Vidzemes reģiona telpiskās attīstības perspektīvā iezīmēts arī gāzes vada atzars uz Alūksni un tālāk uz Gulbeni, bet, ņemot vērā daudzus privātīpašumus, kas tam būtu jāšķērso, šī projekta realizācija var būt sarežģīta.

Centralizēta ūdensvada un kanalizācijas sistēmas ir visos novada administratīvajos centros, centralizēta siltumapgāde ir Alūksnē, nelielā apjomā arī Jaunlaicēnē, Zeltiņos un Mālpupē.

Novada komunālajā saimniecībā pašlaik notiek pārmaiņas - tiek rekonstruēti ūdensvada un kanalizācijas tīkli gan pilsētā, gan pagastos.

1.attēls. Alūksnes novada transporta struktūra

2.attēls. Inženierkomunikācijas, nozīmīgākie ražošanas uzņēmumi un autoceļi

1.2. PAMATPAKALPOJUMI IEDZĪVOTĀJIEM

3.attēlā atspoguļoti pakalpojumi, kādus Alūksnes novada pašvaldība nodrošina apdzīvojuma centros, kas, iespēju robežās, jā saglabā arī turpmāk un, pēc dokumenta par pakalpojumu nodrošināšanu attīstības centros izstrādes, izvērtējot novada iespējas un vajadzības, paplašināt saņemamo pakalpojumu klāstu. Vienlaikus atsevišķu pagastu mazais iedzīvotāju skaits nerada pietiekamu ekonomisko pamatojumu plašākai un daudzveidīgākai pamatpakalpojumu klāsta attīstībai jo, turpinoties samazināties iedzīvotāju skaitam, nodrošināto pakalpojumu izmaksas uz vienu iedzīvotāju pieaugs.

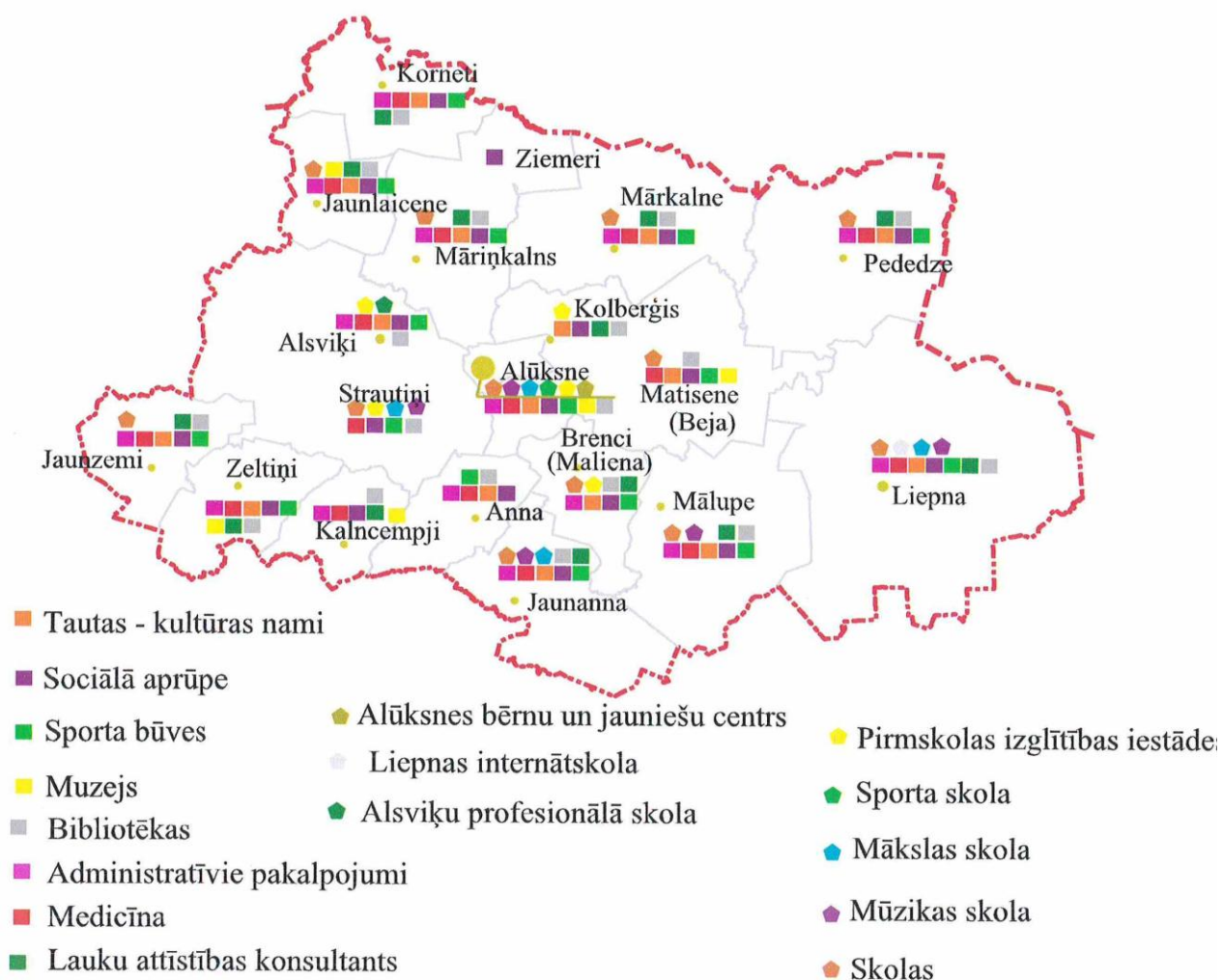
Līdz ar veselības aprūpes reorganizāciju valsts līmenī, daudzi pakalpojumi Alūksnē nav pieejami un, lai tos saņemtu, iedzīvotājiem jābrauc uz Valmieru vai Rīgu, līdz ar to pagarinās veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas laiks. Ģimenes ārsti pagastos pacientus pieņem iepriekš noteiktās dienās, Annas pagastā pieejams feldšerpunkts.

Alūksnes novadā ir sociālās aprūpes centrs ar 80 vietām, kas nākotnē, ņemot vērā esošās novecošanās tendences, var kļūt par mazu. Eiropas sociālā fonda projekta ietvaros ir uzsākta iedzīvotāju aprūpes pakalpojumu sniegšana pagastos ar mobilo vienību izbraukumiem pēc pieprasījuma.

Lauku attīstības konsultanta pakalpojumi pagastos pieejami noteiktās dienās katru nedēļu. Katrā pagastā darbojas tautas nams, izņemot Kalncempju pagastu, kur pagasta administratīvajā ēkā izveidots sabiedriskais centrs. Novadā darbojas pašdarbības kolektīvi, visos pagastos ir pieejami bibliotēkas pakalpojumi.

Novadā ir 2 vidusskolas, 1 valsts ģimnāzija un 10 pamatskolas, 1 sākumskola, 1 internātpamatskola, 4 profesionālās ievirzes skolas (pēc skolu reorganizācijas no 27.augusta – 3 profesionālās ievirzes skolas), 1 bērnu un jauniešu centrs, kā arī 7 pirmsskolas izglītības iestādes. Ir slēgtas pamatskolas Annā, Kalncempjos, Zeltiņos un Veclaicē. Samazinoties iedzīvotāju skaitam, attiecīgi sarūk arī skolēnu skaits skolās, tādēļ pastāv atsevišķu skolu pastāvēšanas risks.

Profesionālo izglītību var iegūt Alsviķu profesionālajā skolā, augstākās izglītības studiju programmu apguvi piedāvā Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas Alūksnes filiāle.

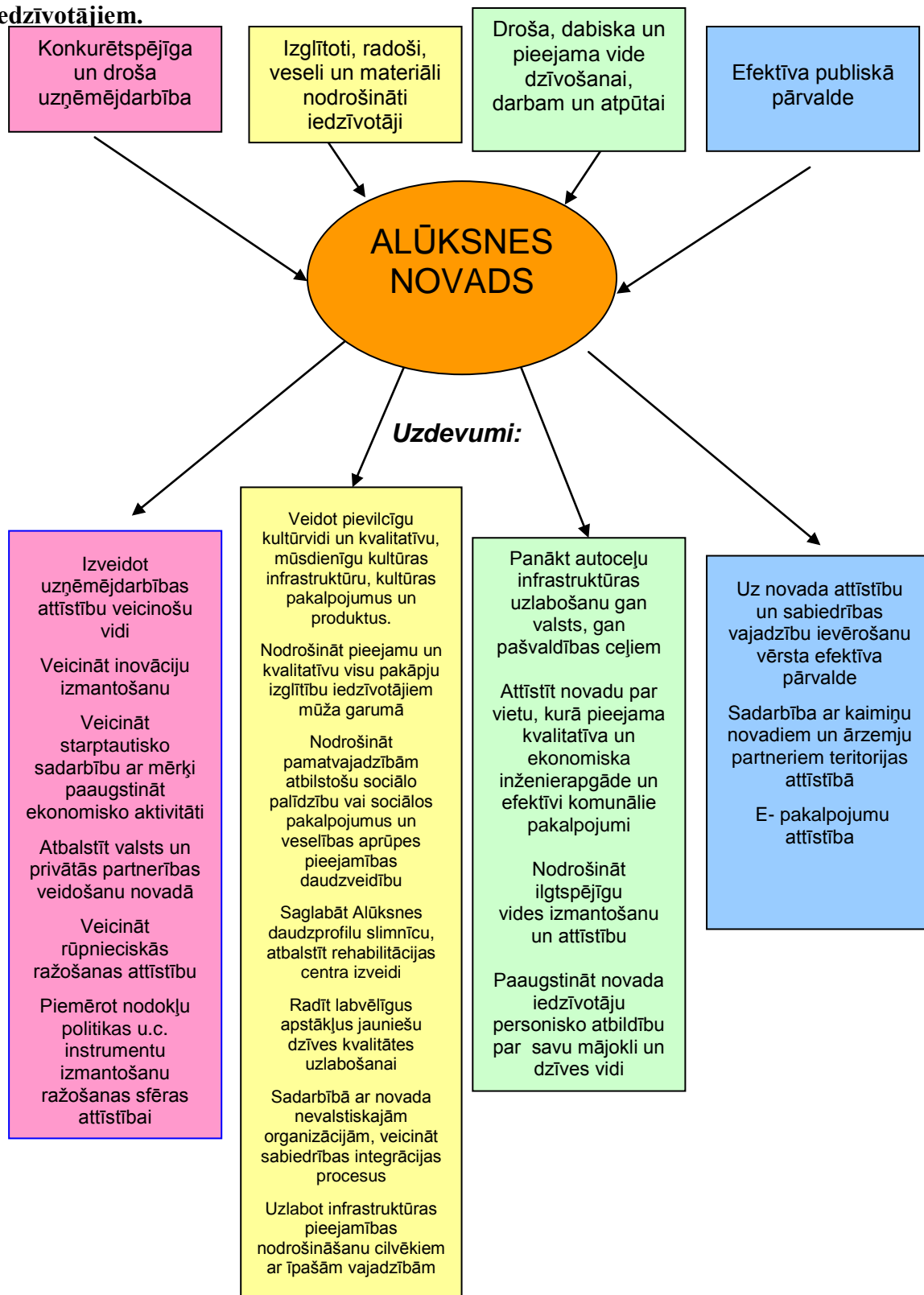

3.attēls. Pakalpojumu pieejamība Alūksnes novadā

II. ALŪKSNES NOVADA ATTĪSTĪBAS STRATĒGISKIE MĒRĶI

Novada nākotnes redzējums jeb vīzija ir izstrādāta saskaņā ar Alūksnes novada attīstības programmā 2011.-2017. izvirzīto vīziju.

Alūksnes novads – videi draudzīgs, ar kultūras mantojumu bagāts, tūrismam stratēģiski nozīmīgs, investoru novērtēts Krievijas un Igaunijas pierobežas novads ar daudzpusīgi attīstītu mazo un vidējo uzņēmējdarbību un nodrošinātu kvalitatīvu dzīves telpu iedzīvotājiem.

2.1. NOZĪMĪGĀKĀS ILGTERMIŅĀ PRIORITĀTES

Valsts pārziņā esošās, novadam nozīmīgākās prioritātes	Pašvaldības pārziņā esošās, novadam nozīmīgākās prioritātes
1. Būtiska ceļu infrastruktūras kvalitātes uzlabošana. 2. Kvalitatīva sakaru infrastruktūras tīkla pieejamība. 3. Ar nodokļu politiku saistīts atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanai attālākajos reģionos.	1. Inovatīvs, racionāls energoresursu lietojums un energoefektivitātes paaugstināšana. 2. Ieguldījumi uzņēmējdarbības veicināšanai. 3. Konkurētspējīgas izglītības un pievilcīgas dzīves, darba un atpūtas vides veidošana. 4. Teritorijas attīstīšana sadarbībā ar kaimiņu novadiem un ārzemju partneriem.

2.2. ILGTERMIŅĀ SASNIEDZAMIE REZULTĀTI

Lai novērtētu stratēģisko mērķu sasniegšanas iespējas, definēti ilgtermiņā sasniedzamie rezultāti, kas raksturo mērķu izpildi.

	Vērtība Alūksnes novadā	Vidējais rādītājs Vidzemes reģionā	2030.gadā sasniedzamie rādītāji	Avots
Iedzīvotāju skaits	18 806 (2012.gada sākums)	nevērtē	>18 806	PMLP
Iedzīvotāju blīvums uz 1km ² (2012.g.)	11,19 (2012.g.sākums)	15,2	<11,1	CSP
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldības budžetā uz 1 iedzīvotāju Ls	194,2 (2011.gads)	228,0	>260	VRAA
Bezdarba līmenis %	13,3 (uz 31.04.2012.)	9,4	<10,0	NVA
Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits	1077 (2010.gads)	nevērtē	>1200	VRAA
Asfaltēto ceļu un ielu apjoms %, attiecībā pret kopējo ceļu garumu	Ceļi pagastos 4% Ielas 52% (2012.g. sākums)	nevērtē	Ceļi pagastos 10% Ielas 80%	Pašvaldības dati
Teritorijas attīstības indekss	-0.592 (2009.g.)	-0.803	palielinājums	VRAA

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

VRAA – Valsts reģionālās attīstības aģentūra

III. ALŪKSNES NOVADA PERSPEKTĪVĀ EKONOMISKĀ SPECIALIZĀCIJA

1. LAUKSAIMNIECĪBA
2. MEŽSAIMNIECĪBA UN MEŽISTRĀDE
3. KOKA IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA
4. TŪRISMS
5. TRANSPORTA UN KRAVU PĀRVADĀJUMI
6. ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS RAŽOŠANA

3.1. LAUKSAIMNIECĪBA

Latvijā vienmēr pastāvēs lauki, tādēļ ir svarīgi nodrošināt ilgtermiņa nākotni lauksaimniecībai. Tās uzdevums ir ne tikai ražot pārtiku, bet arī nodrošināt, lai lauki turpinātu pastāvēt kā dzīves un darba vieta, kā arī ceļojumu mērķis tūristiem. Lauksaimnieciskajai ražošanai novadā ir resursi un iespējas attīstībai.

Lauksaimnieciskā ražošana ir attīstīta tajos pagastos, kuros ir novada nozīmes lauksaimniecībā izmantojamās zemes ar zemes vidējo novērtējumu 40-50 balles un lielākas vienlaidus lauksaimniecības zemju platības (Mālpupē, Malienā, Jaunannā un Ilzenē). Ja citos pagastos kā problēma ir uzskatāma neefektīva zemes izmantošana un tās pārpalikums, tad Malienā, Mālpupē un Jaunannā jau ir izmantojamās zemes trūkums. Pārējos pagastos ir zemes ar jauktu (mozaīkveida) zemes lietojumu (meži, lauksaimniecības zemes, ūdeņi, purvi, apbūves zemes) un dažādu saimniecisko darbību, kurās nav lielu vienlaidus augstvērtīgu mežu masīvu, novada nozīmes lauksaimniecībā izmantojamo zemju platību. Lauksaimnieciskās ražošanas zemes reljefa apstākļu dēļ ir piemērotākas piena un gaļas liellopu, kazu un aitu audzēšanai. Mākslīgās ūdens krātuves, meži un skaista ainava rada plašas iespējas apvienot tradicionālo lauksaimniecību ar citām tautsaimniecības nozarēm, arī lauku tūrismu.

Stratēģiskie uzdevumi:

- autoceļu asfaltēšana no novada centra līdz pagastu centriem, pašvaldības autoceļu rekonstrukcija; vietējo ražotāju produkcijas noieta veicināšana;
- sadarbība ar Krievijas pierobežas rajoniem, radot produkcijas eksporta iespējas;
- vērtīgu lauksaimniecības zemju transformācijas citos zemes lietojuma veidos ierobežošana;
- zemnieku lauksaimniecības tehnikas izmantošanas, lauksaimniecības produkcijas pārstrādes un vairumtirdzniecības kooperācijas attīstīšana;
- lauku ekonomikas dažādošanas veicināšana, nodrošinot lauku teritoriju dzīvotspēju;
- augstas kvalitātes produktu ražošanas sekmēšana platībās, kas tiek apsaimniekotas ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm;
- mazpulku kustības attīstības veicināšana;
- lauku infrastruktūras uzlabošana.

Definēto uzdevumu sasniegšanas rādītāji:

- apsaimniekoto lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars;
- ar netradicionālo lauksaimniecību nodarbināto saimniecību skaits;
- ar lauksaimniecisko (t.sk. ar bioloģisko) ražošanu saistīto uzņēmumu skaits;
- rekonstruēto pašvaldības ceļu kopgarums km;
- lauksaimnieciskās ražošanas un realizācijas kooperācijā iesaistīto uzņēmumu skaits.

3.2 MEŽSAIMNIECĪBA UN MEŽISTRĀDE, KOKA IZSTRĀDĀJUMU RAŽOŠANA

Meži aizņem vairāk kā pusi no Alūksnes novada teritorijas. Liela daļa (46%) no mežu platībām atrodas A/S „Latvijas valsts meži” apsaimniekošanā. Pozitīvi, ka šajās teritorijās tiek sakārtota ceļu infrastruktūra, bet kā trūkums jāmin tas, ka uzņēmuma saimnieciskā darbība tiešā veidā maz ietekmē novada ekonomiku. Novadā samērā lielos apjomos zemi un mežus iepērk dažādas ārvalstu firmas (piemēram, Kalncempjos 25%).

Viena no problēmām privāto mežu apsaimniekošanā ir mežu īpašnieku nepietiekamās zināšanas un izpratne par meža atjaunošanas, kopšanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nozīmi un ekonomiski dzīvotspējīgas mežsaimniecības pamatprincipiem. Lai uzlabotu mazo meža īpašumu apsaimniekošanu, nepieciešama privāto īpašnieku kooperēšanās mežsaimniecisko darbu saskaņotai veikšanai.

Daļa zemju apsaimniekotāju īpašuma atrodas „Natura 2000” (Eiropas Savienības dabas daudzveidības saglabāšanai aizsargājamo teritoriju tīkls) teritorijās, kurās ir dažādi saimnieciskās darbības ierobežojumi. Saimnieciskajos mežos noteikti īpaši aizsargājami iecirkņi (mikroliegumi) ar speciālu aizsardzības un izmantošanas režīmu.

Mežsaimniecība ir tautas saimniecības nozare, kas nodarbojas ar mežu kopšanu, saglabāšanu, plānveidīgu izmantošanu un atjaunošanu.

Mežizstrāde ir meža apsaimniekošanas nobeiguma posms – izaudzētās „ražas novākšana”.

Mežsaimniecībai, mežizstrādei, kokapstrādei Alūksnes novadā ir potenciāls, jo ir:

- vienlaidus mežu masīvi;
- koksnes resursi;
- pieejami lauksaimniecībā neizmantotās zemes resursi, kuru iespējams izmantot apmežošanai;
- pieprasījums pēc apstrādes rūpniecībā un enerģētikā izmantojamajām izejvielām
- Eiropas Savienības fondu atbalsts;
- mežizstrādes blakusprodukti un mazvērtīgi koki, kas ir videi draudzīgs un atjaunojams energoresurss.

Stratēģiskie uzdevumi:

- lauksaimniecībā neizmantoto, mazvērtīgo zemju apmežošana, vienlaicīgi nepieļaujot dinamisko ainavu un kultūras pieminekļu aizsegšanu;
- meža īpašnieku izglītošana meža apsaimniekošanā un to kooperācijas veicināšana;
- ar kokapstrādi saistītu uzņēmumu attīstības, kas orientēti uz gala produktu ar augstu pievienoto vērtību, veicināšana;
- vietējo ražojumu popularizēšana un jaunu tirgu meklēšana;

Definēto uzdevumu sasniegšanas rādītāji:

- ražošanas uzņēmumu kokapstrādē skaits;
- jaunaudzēs ieskaitītās platības.

3.3. TŪRISMS

Pastāv vairāki nopietni šķēršļi, kas neļauj izmantot visus novadā pieejamos tūrisma resursus. Pamatā tie saistīti ar vietu - Alūksnes novads atrodas nomaļus no galvenajām maģistrālēm, objektu sasniedzamību - ceļu infrastruktūra ir sliktā tehniskā stāvoklī un investīciju trūkumu. Neskatoties uz to, ka Alūksne pārsvarā nav ceļojumu galamērķis, novads piesaista zināmu ceļotāju skaitu, it īpaši vasaras sezonā. Alūksni tūristi biežāk apmeklē caurbraucot, uzturoties 1-2 dienas, jo esošais tūrisma piedāvājums neveicina uzturēšanās laika palielināšanos.

Lai gan vēl tikai notiek mārketinga plāna formulēšana, novada tūrisma tēla izstrāde un efektīvāko tūrisma attīstības virzienu koncepcijas variantu meklēšana, var jau definēt perspektīvākos tūrisma attīstības virzienus:

- kultūras pasākumu iekļaušana kultūras tūrisma aprītē;
- nesenās pagātnes un ar padomju militāro mantojumu saistītas vietas (bijusī armijas raķešu bāze Zeltiņos);
- sporta tūrisms (Mežinieku centrs, makšķerēšana, ūdenssports, sporta pasākumu piedāvājums);
- aktīvais un dabas tūrisms (laivošana, orientēšanās, dabas takas, velotrases pa ainaviski skaistām vietām, ogošana, sēņošana);
- lauku tūrisms, kura attīstību sekmēs novada vide, dabas un kultūrvēsturiskais mantojums;
- pārrobežu tūrisms ar Krievijas Federāciju un Igaunijas Republiku;
- iepirkšanās tūrisms (nosakot brīvās ekonomiskās zonas principus atsevišķu preču sortimentam);
- veselības un medicīnas tūrisms (plastiskā ķirurģija, rehabilitācija).

Stratēģiskie uzdevumi:

- sadarbība tūrisma attīstības jomā ar kaimiņu valstīm un novadiem;
- uzņēmējdarbības un tūrisma pakalpojumu infrastruktūras attīstība saistībā ar ainavu telpas kvalitātes palielināšanu;
- velotransporta infrastruktūras uzlabošana;
- Pilssalas un Alūksnes ezera piekrastes attīstības projektu pakāpeniska realizācija;
- šaursliežu dzelzceļa Alūksne - Gulbene saglabāšana un iekļaušana tūrisma aprītē;
- tūrisma klāsteru veidošanas veicināšana;
- regulāra zivju populācijas papildināšana ar vērtīgām zivju sugām iekšējās ūdenstilpēs.

Definēto uzdevumu sasniegšanas rādītāji:

- tūristu mītnēs apkalpoto tūristu skaits;
- nakšņojumu skaits;
- velomaršrutu skaits;
- tūrisma nozarē nodarbināto skaits;
- tūrisma informācijas centra apmeklētāju skaits.

3.4. TRANSPORTA UN KRAVU PĀRVADĀJUMI

Alūksnes novadu šķērso t.s. „reģiona vārti” - valsts nozīmes autoceļš Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža, kas ir arī Eiropas ceļa E - 77 posms un septiņi reģionālas nozīmes autoceļi. Pēc Latvijas ilgtspējīgas stratēģijas telpiskās attīstības koncepcijas starptautisku sasniedzamību sekmēs autoceļš Alūksne – Zaiceva, kas definēts kā Austrumu – Rietumu transporta koridors.

Alūksnes novada ģeogrāfiskais novietojums un pieejamais ceļu tīkls ir iespēja autotransporta kravu pārvadājumu nozares attīstībai. Kā svarīgs priekšnoteikums jāmin nepieciešamība būtiski uzlabot un rekonstruēt novada reģionālo ceļu tīklu, jo augot satiksmes intensitātei un transporta slodzēm, to stāvoklis turpina pasliktināties, samazinās satiksmes drošība, palielinās ceļā pavadītais laiks, degvielas patēriņš un transportlīdzekļa ekspluatācijas izdevumi.

Stratēģiskie uzdevumi:

- nodrošināt Alūksnes novada un tā attīstības centru kvalitatīvu un ātru sasniedzamību;
- izbūvēt apvedceļu pa Krišjāņa Barona ielu Alūksnē tranzīta plūsmas novirzīšanai;
- organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumu pieejamību nodrošinot pagastu savienojumu ar reģionālās nozīmes centru vismaz 2 reizes dienā;
- attīstīt tranzīta kravu pārvadājumiem nepieciešamo pakalpojumu tīklu.

Definēto uzdevumu sasniegšanas rādītāji:

- uzņēmumu, kas nodarbojas ar kravu pārvadājumiem novadā, skaits;
- rekonstruēto autoceļu kopgarums kilometros.

3.5. ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS RAŽOŠANA

Vēl neapgūts un perspektīvs potenciāls ir alternatīvās enerģijas ražošana. Visā pasaulē jūtama enerģijas resursu samazināšanās, pienāks laiks, kad tradicionālās enerģijas veidi būs dārgi un mazpietiekoši, tāpēc svarīgi jau tagad saskatīt iespējamus virzienus alternatīvas enerģijas ražošanai. Šie enerģijas avoti ir ekoloģiski tīrāki, mazāk bīstami apkārtējai videi nekā fosilais (nafta, ogles, dabasgāze) kurināmais. Fosilais kurināmais ir neatjaunojams un tā krājumi neglābjami sarūk.

Ņemot vērā ģeogrāfisko stāvokli un klimatu, Alūksnes novadā attīstāmi tādi alternatīvās enerģijas ražošanas veidi kā biokurināmais, biogāze, hidroenerģija, kā papildus enerģijas avots - zemes siltuma enerģija.

Alūksnes novadā ir daudz ar krūmiem aizaugušu teritoriju, daudz lauksaimniecībā neizmantotu platību, kuras piemērotas atjaunojamo energoresursu kultūru audzēšanai.

Stratēģiskie uzdevumi:

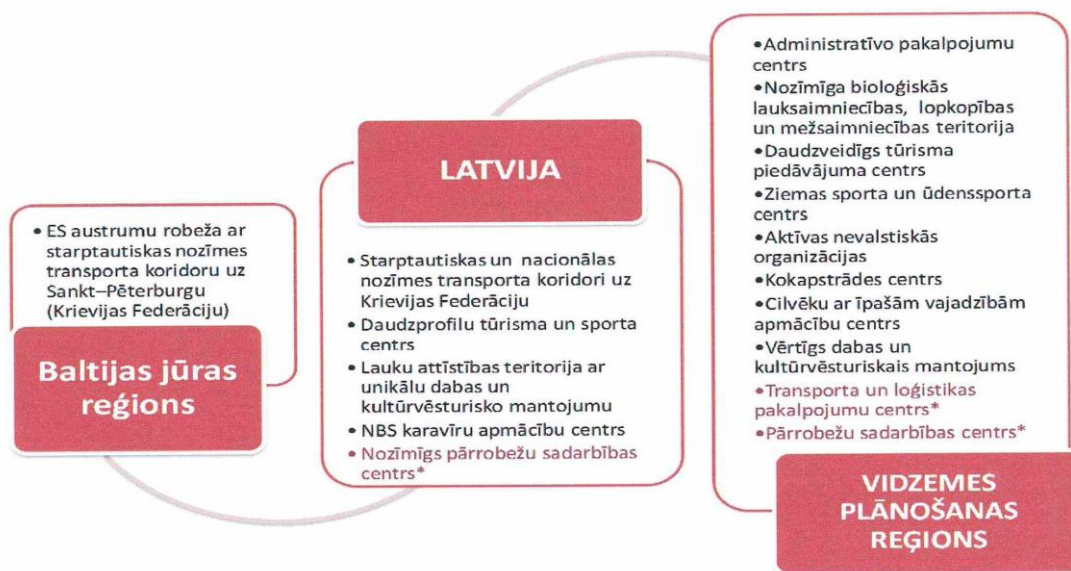
- atjaunojamās enerģijas veidu popularizēšana, realizējot pilotprojektus alternatīvās enerģijas izmantošanas jomā;
- atjaunojamās enerģijas ražotņu izveidošanas veicināšana;
- biomasas, kā atjaunojamā energoresursa, ražošana tajās lauksaimniecības zemēs, kuras ir mazāk labvēlīgas lauksaimniecības produkcijas ražošanai;
- privāto mežu īpašnieku kooperācijas veicināšana enerģētiskās koksnes ieguvē.

Definēto uzdevumu sasniegšanas rādītāji:

- ar atjaunojamo energoresursu audzēto kultūru aizņemtās platības (ha);
- ar alternatīvās enerģijas izmantošanu ierīkoto objektu skaits.

IV. ALŪKSNES NOVADS TĒLPISKĀ SKATĪJUMĀ

Alūksnes novada atpazīstamība un priekšrocības salīdzinājumā ar citām teritorijām Eiropā un Latvijā, kas attīstāmas ilgtermiņā, atspoguļotas 5.attēlā.

5.attēls. Alūksnes novads telpiskā skatījumā

4.1. TĒLPISKĀS ATTĪSTĪBAS PERSPEKTĪVA

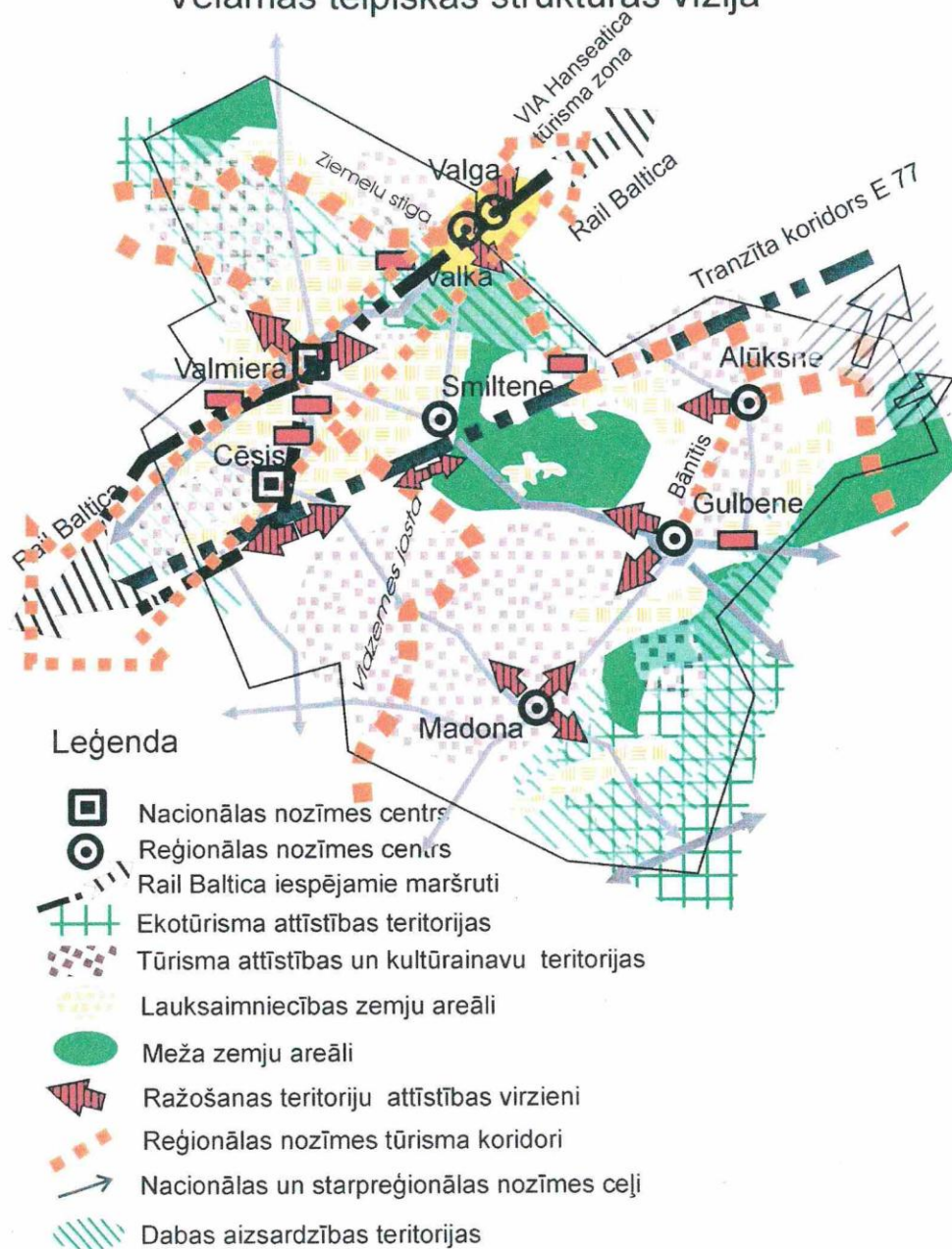
Telpiskās attīstības stratēģijas izstrādes mērķis ir iezīmēt teritorijas telpiskās struktūras attīstību, nodrošinot tās ilgtspējīgu dzīves vides, sociālo un ekonomisko attīstību.

Saskaņā ar Latvijas telpiskās attīstības perspektīvu Alūksnes novads – austrumu pierobežas novads ar dabas aizsardzības, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju, ar lauku attīstības telpu, Alūksne - reģiona nozīmes attīstības centrs.

Zemās dzimstības un migrācijas dēļ iedzīvotāju skaits novadā katru gadu samazinās. Īpaši strauji iedzīvotāju skaits samazinās laukos, no kuriem aizplūst gados jaunie iedzīvotāji, par savu dzīves un darba vietu izvēloties pilsētas vai ārzemes, tāpēc būtisks nākotnes izaicinājums ir saglabāt un veidot laukus kā kvalitatīvu dzīves un darba telpu, pilnvērtīgi izmantojot daudzveidīgo ekonomiskās attīstības potenciālu, galveno uzsvaru liekot uz ceļu un sakaru infrastruktūras sakārtošanu. Balstoties uz Eiropas pieredzi, ilgtermiņā paredzams, ka iedzīvotāju skaits lauku teritorijā samazināsies un stratēģiski svarīgi ir potenciālajam aizbraucējam piedāvāt darba, atpūtas, izaugsmes un izpausmes iespējas novada centrā. Ļoti nozīmīga būs nelielu rūpnieciskās ražošanas uzņēmumu piesaiste Alūksnei, neizslēdzot iespējas ražotņu izvietojumam arī citās saimnieciski un teritoriāli izdevīgās industriālajās teritorijās novadā.

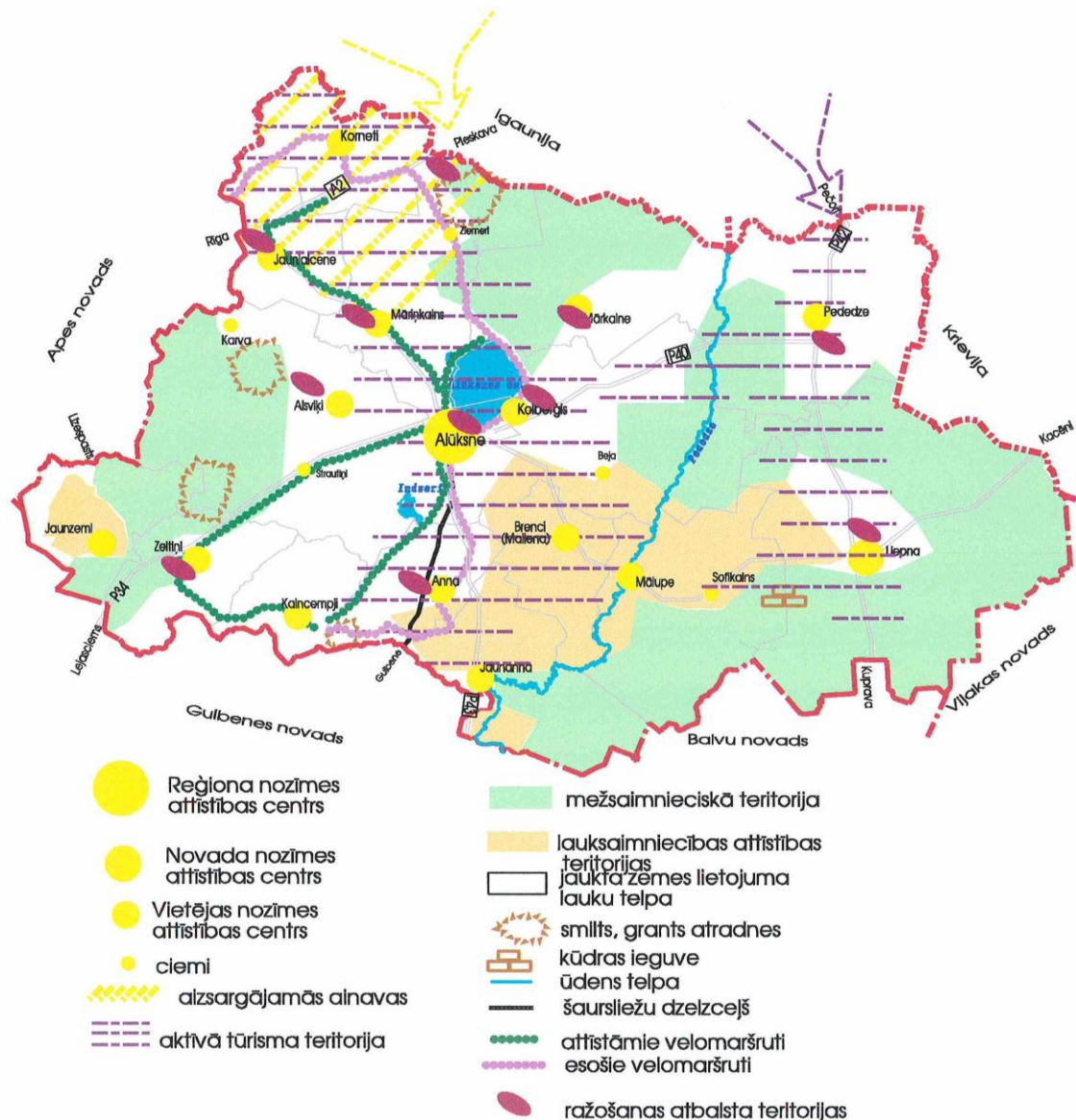
4.2. ALŪKSNES NOVADS VIDZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONA REDZĒJUMĀ

Vēlamās telpiskās struktūras vīzija

Datu avots: Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma telpiskās attīstības perspektīva.1.2.attēls

V. NOVADA PERSPEKTĪVĀ TĒLPISKĀ STRUKTŪRA

6.attēls. Novada perspektīvā telpiskā struktūra

Jaukta zemes lietojuma lauku telpa – zemes ar jauktu (mozaīkveida) zemes lietojumu (meži, lauksaimniecības zemes, ūdeņi, purvi, apbūves zemes) un dažādu saimniecisko darbību, kurās nav lielu vienlaidus augstvērtīgu mežu masīvu un novada nozīmes lauksaimniecībā izmantojamo zemju platību.

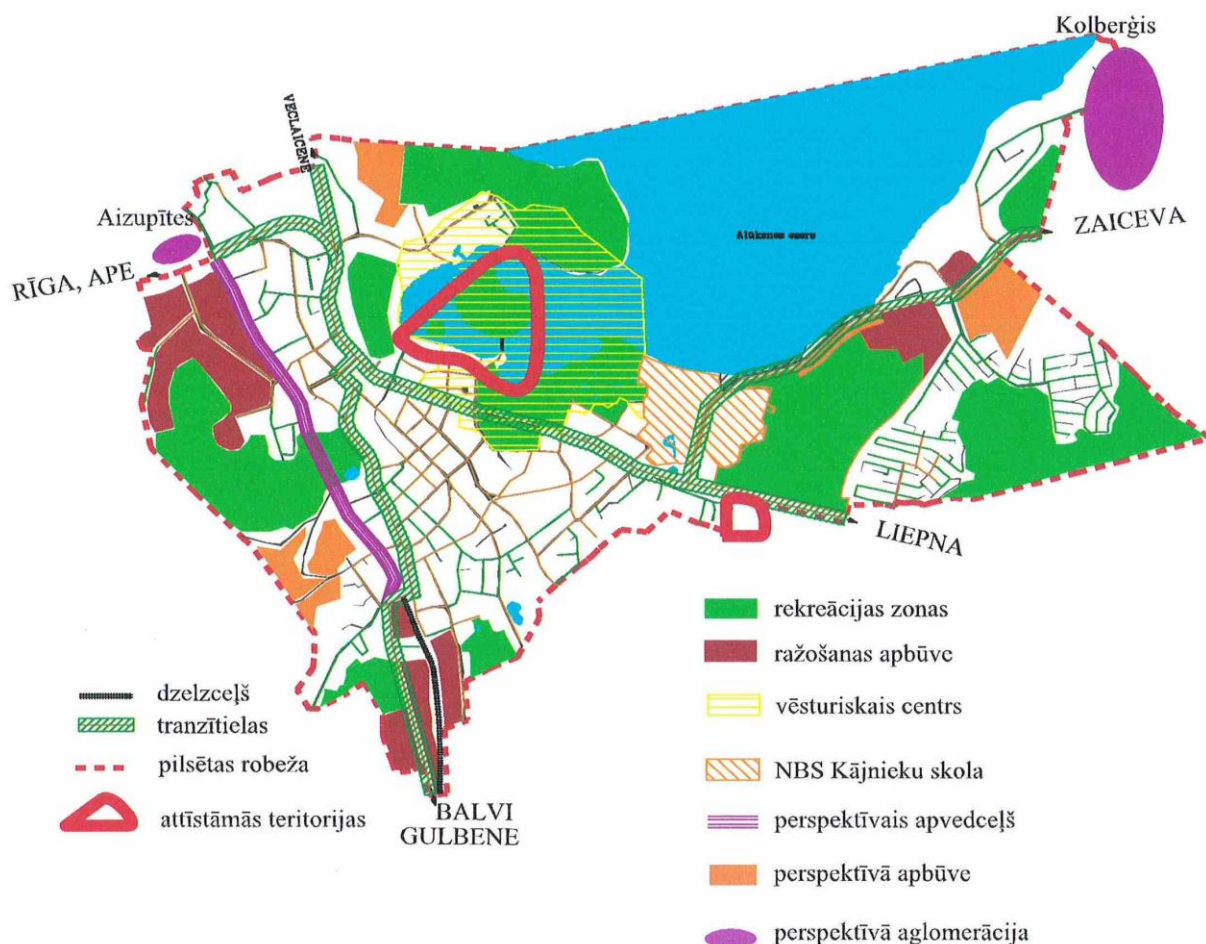
Lai veicinātu lauku teritoriju ekonomisko attīstību, saglabātu un vairotu esošās dabas bagātības, izdalīti lauku teritoriju funkcionāli un telpiski svarīgākie areāli: lauksaimniecības attīstības teritorijas, jaukta zemes lietojuma lauku telpa, mežsaimnieciskās teritorijas, ražošanas atbalsta teritorijas, aizsargājamo ainavu un tūrisma teritorijas, kā arī tranzīta koridori.

Lauksaimniecība atbalstīta visā novada teritorijā, bet Attīstības stratēģijā akcentētas lauksaimniecībā attīstāmās teritorijas, kur prioritāte būs lauksaimnieciskā ražošana.

5.1. ALŪKSNES PILSĒTAS TĒLPISKĀS ATTĪSTĪBAS VĪZIJA

Alūksnes pilsēta attīstās ciešā un savstarpēji izdevīgā sadarbībā ar apkārtējām teritorijām. Alūksnes pilsētā nozīmīgākās attīstāmās teritorijas ir pilsētas vēsturiskais centrs ar Pilssalu un parku, kas tiks veidots par vienojošu sociālo, kultūras un rekreācijas vidi gan novada iedzīvotājiem, gan pilsētas viesiem. Pie pilsētas robežas esošā „Mežinieku” biatlona trases teritorija, kas jāveido par sporta un aktīvās atpūtas vietu. Lai pilnvērtīgi varētu īstenot Alūksnes ezera malas piekrastes attīstības koncepciju, svarīgi nākotnē Parka ielā esošo katlu māju pārcelt uz ražošanas zonu Rūpniecības ielā. Ražošanas un noliktavu teritorijas ir izvietojušās pilsētas nomalēs, kas arī perspektīvā attīstāmas, jo to novietojums atrodas blakus galvenajiem pilsētā ienākošajiem autoceļiem.

Lai mazinātu transporta kaitīgo ietekmi uz pilsētu iedzīvotāju drošību un veselību, ir jāizbūvē apvedceļi pilsētām un apdzīvotām vietām, ko šķērso tranzīta plūsmas. Alūksnei šāds apvedceļš paredzēts pa Krišjāņa Barona ielu. Pie Alūksnes pilsētas ir izveidojušies 2 ciemi – „Aizupītes” Alsviķu pagastā un „Kolberģis” Jaunalūksnes pagastā un nākotnē iespējama šo teritoriju saplūšana ar pilsētu.

6.attēls. Alūksnes pilsētas telpiskās attīstības vīzija

VI. TELPISKĀS ATTĪSTĪBAS VADLĪNIJAS

Teritorijas plānojums, balstoties uz ilgtermiņa stratēģiju, nosaka teritorijas izmantošanu.

Perspektīvās rūpniecības un loģistikas teritorijas

Par perspektīvām teritorijām no rūpniecības un loģistikas viedokļa ir uzskatāmas:

- jau esošo rūpniecības uzņēmumu teritorijas, paredzot iespējas, ja nepieciešams, tās paplašināt un uzlabot infrastruktūru;
- esošā autoceļa Alūksne – Zaiceva tuvumā esošās teritorijas;
- bieži sastopamo derīgo izrakteņu esošās un perspektīvās atradnes atstājamas esošajās robežās, ja tiek iesniegti dokumenti par jaunas teritorijas atbilstību derīgo izrakteņu ieguvei, tās var paredzēt mežsaimnieciskajās, lauksaimnieciskajās vai jaukta tipa zemes izmantošanas teritorijās, ja neatstāj ietekmi uz esošo ainavu. Noteikt katra karjera rekultivācijas veidu (ūdens krātuve, mežs, lauksaimniecības zeme).

Apdzīvotības koncentrēšana un galvenie apdzīvotības centri

- apbūves teritorijas jāatstāj esošo ciemu un pilsētas robežās, atsevišķos gadījumos teritorijas plānojuma ietvaros esošās ciemu teritorijas var tikt samazinātas;
- Jaunannas ciemam jānosaka ciema statuss, savukārt Pededzes pagastā jāizvērtē daudzo ciema statusu lietderība;
- ilgtermiņa perspektīvā novadā ir nepieciešama apbūves koncentrēšanās un tās nepārtrauktība esošajās apbūves teritorijās;
- ciemu apbūves teritorijās jāizvieto ražošanas un tehniskās infrastruktūras objekti, kā arī jānodrošina dabas un apzaļumotās teritorijas;
- jānosaka ciemu teritorijās autoceļiem un ielām sarkanās līnijas;
- jāizslēdz jauktās apbūves teritorijas, to vietā nosakot vienu galveno izmantošanu un pietiekami elastīgi reglamentējot palīgizmantošanas veidus;
- jānosaka ierobežojumi novada nozīmes lauksaimniecības zemju transformācijai citos izmantošanas veidos, kā arī zemes sadalīšanai, nosakot minimālā atdalāmā zemesgabala lielumu;
- lauksaimniecības zemēs jāsauglabā tradicionālo lauku sētu ainavu un izbūves princips, vienlaikus paredzot iespējas izvietot lauku videi raksturīgos ražošanas objektus, kā arī tūrisma un rekreācijas infrastruktūras elementus;
- mežsaimnieciskajās teritorijās jāparedz derīgo izrakteņu ieguve, medību tūrisma un dabas tūrisma attīstība, iespējama neliela mēroga lauksaimniecības, zivsaimniecības, amatniecības un dažādu pakalpojumu uzņēmumu veidošana;
- jānosaka zaļie koridori dzīvnieku migrācijai;
- jāizvērtē iespējamās riska teritorijas;
- jāparedz apkalpes infrastruktūras tīkla izveidošana ap reģionālas nozīmes ceļiem;
- jānosaka teritorijas, kas nepieciešamas pašvaldību funkciju veikšanai, tai skaitā nomas zemes;
- jāprecizē lauku telpas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību izmantošana un jāattēlo atbilstoši attīstības perspektīvai;
- jāparedz veloceļu maršrutu attīstība novadā;
- jāatspoguļo bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgākie upju posmi;

- jānosaka iespējas teritorijas apmežošanai mazvērtīgajās lauksaimniecības zemēs, ar zemes kvalitātes novērtējumu mazāku par 25 ballēm un nogabala platību mazāku par 15 ha;
- jāizvērtē neizmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes pēc tās perspektīvās atbilstības zemes lietošanas veidam, iekļaujot attiecīgās platības mežsaimnieciskajā aprītē;
- jāizvērtē esošo ugunsdrošības krātuvju atbilstība ugunsdrošības pasākumu vajadzībām;
- jāparedz nosacījumi izvietot vienota stila afišu, informācijas stendu un norādes ciemu centros, pie veikaliem un autobusu pieturām, apstādījumu ierīkošanai;
- īpašuma sadalīšanas gadījumā jānosaka vienota minimālā jaunveidojamā kā arī paliekošā zemesgabala platība lauksaimnieciskajām, mežsaimnieciskajām teritorijām un apbūves zemēm.

Alūksnes pilsētas attīstība

Alūksnei nepieciešama ielu tīkla sakārtošana. Tā kā pilsētu šķērso tranzītielas, nepieciešams nodrošināt gājēju drošu pārvietošanos, īstenojot ielu un laukumu rekonstrukciju. Teritorijas plānojumā:

- jāplāno transporta plūsmas, paredzot optimālo telpisko risinājumu – jaunus apvedceļus, krustojumu;
- jāizvērtē varianti par teritoriju rezervēšanu nākotnes attīstības vajadzībām ārpus pilsētas administratīvajām robežām vitāli svarīgu funkciju nodrošināšanai; - jāattīsta ražošanas zonas pie pilsētā ienākošajām galvenajām maģistrālēm Tālavas, Rīgas un Pleskavas ielām;
- jāpārskata sarkanās līnijas dārzkopības sabiedrības masīvā esošajās ielās;
- jāpārskata ražošanas zonas atbilstība vai lietderība Jāņkalniņā, Parka ielā, Helēnas ielā (A/S „Latvenergo” ēka), Pils ielā (autobusu stāvlaukums). Jāizvērtē un jānosaka atbilstoša izmantošana teritorijām, kas pašreizējā teritorijas plānojumā noteiktas kā neatbilstošas izmantošanas teritorijas.

VII. KOPSAVILKUMS

Svarīgākais novada resurss un izaugsmes pamats ir zinoši, prasmīgi un motivēti iedzīvotāji. Attīstības stratēģija vērsta uz uzņēmējdarbības veicināšanu, lai nodrošinātu cilvēka ekonomisko labklājību. Tikpat būtiska ir sociālā aizsardzība, kvalitatīva izglītība, pievilcīga dzīves, darba un atpūtas vide.

Alūksnes novadam ilgtermiņā ir jāveidojas kā aktīvam centram ar dažādām rekreācijas iespējām ar maksimāli lielu un daudzveidīgu pakalpojumu nodrošinājumu. Novada attālie lauku areāli jāattīsta, saprātīgi izmantojot esošo mazo vietējo centru iespējas, respektējot viensētas kā apdzīvoto vietu veidu, un aktīvi izmantojot attīstībā esošos dabas resursus, aizsargājamās dabas un kultūrvēsturiskos objektus un teritorijas. Lauku teritoriju atdzīvināšanai jānotiek, saglabājot tradicionālās nozares, orientējot tās uz specializāciju un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstību.

Sabiedriskā dzīve novadā ir jāveido plaša – vērsta uz dažādām sabiedrības grupām, ar nevalstisko organizāciju un iedzīvotāju grupu aktivitātēm. Tam nepieciešamas izstāžu, kultūras, sporta zāles, sporta un saietu laukumi, sabiedrisko aktivitāšu centri, tirgus vietas un publiskie parki.

Nozīmīgai jāklūst sadarbībai ar kaimiņu pašvaldībām, kā arī ar ārzemju partneriem. Nepieciešams attīstīt jaunus starptautiskus sadarbības tīklus, lai gūtu labumu no citu valstu ekonomiskās izaugsmes. Kontakti, iekļaušanās starptautiskajā apritē, iespējas parādīt sevi vienlaikus rosina uzņēmējdarbības vidi, kā arī tiešā veidā rada vietējo uzņēmumu ienākumus un nodarbinātību.

Alūksnes pilsētai jāpiedāvā novada iedzīvotājiem darba, atpūtas, izaugsmes un izpausmes iespējas. Kā attīstībai nozīmīga minama industriālo parku veidošana un nelielu rūpnieciskās uzņēmumu veidošana.

Novada bagātība nākotnē, kurai nepieciešama kopēja plānveidīga ilgtermiņa izmantošanas koncepcija, ir dažādi energoresursi, kas atrodami, saražojami vai izaudzējami novada teritorijā.

Alūksnes novads – vispusīgi attīstīta teritorija, triju valstu robežpunkts - Eiropas Savienības valstu un Krievijas Federācijas robežvieta.

1.pielikums**Izmantotie datu avoti un literatūra**

1. Latvijas Nacionālās attīstība plāns 2007.-2013. gadam.
2. Latvijas Stratēģiskās attīstības plāns 2010.-2013. gadam.
3. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija „Latvija 2030”.
4. Attīstības plānošanas sistēmas likums.
5. Teritorijas attīstības plānošanas likums.
6. Zemes politikas pamatnostādnes 2008.-2014. gadam.
7. Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007.-2016. gadam.
8. Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plāns 2007.-2013. gadam.
9. Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma.
10. Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2007.-2027.
11. Alūksnes novada 16 administratīvo vienību teritorijas plānojumi.
12. Iedzīvotāju reģistra dati, www.pmlp.gov.lv.
13. Valsts zemes dienesta dati www.vzd.gov.lv.
14. Centrālās statistikas pārvaldes dati.
15. Nodarbinātības valsts aģentūras dati.
16. Valsts reģionālās attīstības aģentūras dati.

Izmantotie termini

Aglomerācija – augsti urbanizēta teritorija, kas visbiežāk sastāv no šīs teritorijas centra – vienas vai vairākām lielām pilsētām – un apkārtējās teritorijas pilsētām un lauku centriem, kam ir savstarpēji sakari.

Ainava – teritorija tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā.

Atjaunojamie enerģijas resursi – enerģijas resursi, kas var eksistēt nosacīti bezgalīgi, jo atjaunojas dabiskā procesā. Tie ietver saules enerģiju, vēja enerģiju, krītoša un plūstoša ūdens enerģiju, biomasu, ģeotermisko enerģiju u.c.

Attīstības centrs – teritorija, kurā ir resursu (t.sk.cilvēkresursu), sociālo un ekonomisko aktivitāšu koncentrācija un kas veicina apkārtējās teritorijas attīstību.

Biogāze – gāzdegviela, ko iegūst no biomasas un/vai bioloģiski noārdāmām atkritumu frakcijām un ko var attīrīt, līdz tās kvalitāte ir līdzvērtīga dabasgāzes kvalitātei, ko izmanto kā biogāzdegvielu.

Biomasa – organiskas izcelsmes resurss, kura enerģija ķīmiskās pārveides rezultātā tiek pārvērsta siltuma, mehāniskajā un elektriskajā enerģijā.

Infrastruktūra – tautsaimniecības teritoriālās struktūras sastāvdaļa, ko veido transporta, sakaru, tirdzniecības, enerģētikas un ūdenssaimniecības sistēma, kā arī mājokļi, skolas, veselības aizsardzības, kultūras, sporta u.tml. iedzīvotāju aprūpes objekti un to izkārtojums kādā teritorijā.

Inovācija – process, kurā jaunas zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas idejas, izstrādes un tehnoloģijas tiek īstenotas tirgū pieprasītā un konkurētspējīgā produktā vai pakalpojumā.

Klusters – komersantu, pētniecības, izglītības un citu saistīto institūciju sadarbības tīkls, kas darbojas noteiktā tautsaimniecības nozarē vai savstarpēji saistītās nozarēs, izmanto radniecīgas tehnoloģijas un līdzīga profila darbaspēka resursus, sastāv no juridiski neatkarīgiem komersantiem, kas ir savstarpēji konkurējoši, un vienlaicīgi realizē savstarpēju sadarbību.

Sasniedzamība – attiecas uz to, cik viegli sasniedzami galamērķi. Sasniedzamība ir atkarīga no transporta infrastruktūras un pakalpojumu izplatības un kvalitātes.

Stratēģija – ilgākam laika posmam paredzēts vispusīgs, komplekss rīcības plāns, programma, kur izvirzīti pamatmērķi un norādīti to sasniegšanas galvenie līdzekļi. Uz tās pamata tālāk izveido detalizētākus īstermiņa plānus.

Telpiskā plānošana – ietver metodes, ko izmanto sabiedriskais sektors, lai dažādos līmeņos ietekmētu cilvēku un to aktivitāšu izplatību telpā, kā arī dabas, rekreācijas teritoriju un dažādu veidu infrastruktūras izvietojumu.